

Rafał Adamus

prof. dr hab., Uniwersytet Opolski

orcid.org/0000-0003-4968-459X

radamus@uni.opole.pl

Utrata przedmiotu leasingu z jednoczesną zapłatą ekwiwalentu a sprzeniewierzenie (art. 284 § 2 k.k.)

Przestępstwo sprzeniewierzenia w kontekście umowy leasingu

Przestępstwo sprzeniewierzenia cudzej rzeczy jest kwalifikowanym typem przestępstwa przywłaszczenia. Zgodnie z art. 284 § 2 k.k.¹ „kto przywłaszcza sobie powierzoną mu rzecz ruchomą”, podlega odpowiedzialności karnej. Jak podkreślono w orzecznictwie, „do ustalenia, że doszło do przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. nie jest wymagane, aby organ wymiaru sprawiedliwości miał wiedzę, co sprawca zrobił z powierzoną rzeczą, na jaki cel i jakie potrzeby ją przeznaczył”². W orzecznictwie przyjmuje się, że sprawca tego czynu zabronionego postępuje bezprawnie przez włączenie – znajdującej się w jego posiadaniu *de iure* cudzej rzeczy ruchomej – do majątku własnego lub do majątku jakiegokolwiek innej osoby i powiększenie w ten sposób swojego majątku lub majątku jakiegokolwiek innej osoby³. Wspomniane „włączenie” może obejmować także zachowanie faktyczne, niebędące czynnością prawną (czyli

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 17), dalej jako: k.k.

² Postanowienie SN z dnia 5 maja 2023 r., III KK 78/23, niepubl.

³ Wyrok SN z dnia 6 stycznia 1978 r., V KR 197/77, OSNPG 1978, z. 6, poz. 64

czynnością konwencjonalną zmierzającą do wywołania określonych skutków cywilnoprawnych)⁴.

Przepis art. 284 § 2 k.k. *prima facie* odpowiada relacji wynikającej z umowy leasingu. Finansujący (leasingodawca) jest prawnym właścicielem rzeczy, a korzystający (leasingobiorca) korzysta z rzeczy na podstawie umowy cywilnoprawnej skutecznej *inter partes*⁵.

W niniejszym opracowaniu poddano analizie jedynie wybraną sytuację utraty przedmiotu leasingu z przyczyn niedotyczących finansującego, a zarazem *prima facie* noszącą znamiona przywłaszczenia. Jest ona w pewien sposób charakterystyczna z punktu widzenia znamion przestępstwa sprzeniewierzenia z uwagi na cechy cywilistycznej konstrukcji umowy leasingu, a zarazem jest to sytuacja powtarzalna w praktyce.

Zagadnienie to wymaga bliższej analizy, jeżeli korzystający co prawda utracił powierzoną mu rzecz stanowiącą przedmiot umowy leasingu, ale jednocześnie uiszczył finansującemu odpowiedni ekwiwalent pieniężny za tę rzecz, stosowny do konkretnej treści danego

⁴ W prawie cywilnym obowiązuje zasada *nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet*. Niemniej ustawy cywilne przewidują wyjątki od tej zasady, tak że w określonych sytuacjach możliwe jest skuteczne nabywanie prawa własności rzeczy od osoby nieuprawnionej do rozporządzenia tą rzeczą. Szersze omówienie tego zagadnienia przekracza jednak granice niniejszego opracowania.

⁵ Tytułem przykładu wskazać należy, że odmowa zwrotu rzeczy w przypadku wygaśnięcia umowy leasingu była traktowana jako sprzeniewierzenie. Zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 7 lutego 2020 r., II AKa 615/19. W odniesieniu do leasingu w kontekście przestępstwa przywłaszczenia zob. w szczególności: A. Jaworska-Wieloch, *Prawnokarne problemy związane z umową leasingu na gruncie przestępstwa przywłaszczenia*, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 2, s. 68–81. Zdaniem tej autorki konstrukcja umowy leasingu jest specyficzna, ponieważ nie prowadzi do przeniesienia własności przedmiotu leasingu w trakcie trwania tej umowy, a najbardziej problematyczna kwestia koncentruje się na naruszeniu interesu prawnego w przypadku zapłaty wszystkich opłat. Z innych opracowań dot. przestępstwa przywłaszczenia przedmiotu leasingu zob.: A. Korpysz, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 listopada 2016 r. (II AKa 126/16, LEX nr 2171273)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2019, vol. 28, nr 1, s. 195–206; J. Orzeł, *Praktyczny wymiar strony podmiotowej jako znamienia czynu zabronionego z art. 284 kk w świetle orzecznictwa sądowego*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2015, R. 15, nr 1, s. 161–171.

kontraktu (w praktyce obrotu prawnego, w przypadku utraty przedmiotu leasingu, zakład ubezpieczeń odmawia wypłaty świadczenia; co do zasady umowie leasingu towarzyszy umowa ubezpieczenia przedmiotu leasingu). Znamiona komentowanego czynu zabronionego, w tym samo przywłaszczenie, należy rozpatrywać ściśle w kontekście charakteru prawnego instytucji prawnej, jaką jest umowa leasingu⁶. Dotyczy to zwłaszcza przypadku, gdy wartość przedmiotu leasingu amortyzuje się u jednego korzystającego.

Istota umowy leasingu

Studia nad umową leasingu były prowadzone w Polsce jeszcze przed nastaniem gospodarki wolnorynkowej, opartej na swobodzie działalności gospodarczej⁷. Do umowy leasingu odnosi się sporządzona w Ottawie w dniu 28 maja 1998 r. konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym⁸. Nawet jeżeli nie została ona ratyfikowana, to może służyć jako materiał poglądowy, użyteczny przy analizie umowy leasingu. Umowa leasingu⁹ jest obecnie

⁶ R. Adamus, *Roszczenia finansującego z tytułu niewykonanej przez korzystającego umowy leasingu*, [w:] *50 lat Kodeksu cywilnego. Perspektywy rekodyfikacji*, red. P. Stec, M. Załucki, Warszawa 2015, s. 265–286.

⁷ Zob. np. Z. Radwański, *Leasing – nowy rodzaj umowy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1973, nr 1; M. Orłowski, *Leasing – nowa forma obrotu maszynami i urządzeniami*, Warszawa 1972.

⁸ Na temat zasięgu konwencji, w tym państw, które ją ratyfikowały albo podpisały, ale nie ratyfikowały, zob. w szczególności: W. Borysiak, *Umowy o korzystanie z rzeczy (perspektywa prawnoporównawcza)*, Warszawa 2016, s. 39. Tekst konwencji: *Unidroit Convention on International Financial Leasing* (Ottawa, 28 May 1988), unidroit.org/instruments/leasing/convention [dostęp: 12.12.2024].

⁹ Na temat umowy leasingu zob. np.: J. Poczobut, [w:] *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, „System Prawa Prywatnego”, t. 8, Warszawa 2004, s. 233 i n.; M. Pazdan, *Kodeksowe unormowanie umowy leasingu*, „Rejent” 2002, nr 5; *idem*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, Art.450–1088, red. K. Pietrzykowski, wyd. 7, Warszawa 2013, s. 461 i n.; K. Kruczałak, *Leasing*, Sopot 1999, *passim*; J. Brol, *Umowa leasingu*, Warszawa 2002, *passim*; W. Katner, *Umowa leasingu a odpowiedzialność odszkodowawcza*, [w:] *Studia z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Biruty Lewaszkiwicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997, s. 127 i n.; S. Włodyka, M. Spyra,

uregulowana¹⁰ w Kodeksie cywilnym¹¹. Zgodnie z treścią art. 709¹ k.c. przez umowę leasingu

finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, nabyć rzecz¹² od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego.

Gospodarcza istota umowy leasingu

Z uwagi na przedmiot ochrony w przypadku przestępstwa sprzeniewierzenia należy krótko przedstawić sens gospodarczy umowy leasingu. Korzystający – przez czas określony w umowie – używa cudzą rzecz (co upodabnia leasing do najmu), a względnie używa i pobiera pożytki (co upodabnia leasing do umowy dzierżawy). Korzystający jest jedynie posiadaczem zależnym rzeczy (art. 336 k.c.).

[w:] *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, „System Prawa Handlowego”, t. 5b, wyd. 3, Warszawa 2011, s. 562 i n.; W. Dubis, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, wyd. 4, Warszawa 2011, s. 1199 i n.; J. Dworniak, *Leasing i umowy o podobnym charakterze*, Warszawa 1998, *passim*; M. Gołda, *Leasing. Zagadnienia prawne*, Warszawa 1999, *passim*; A. Nowacki, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, *Zobowiązania (art. 353–921¹⁶ KC)*, red. K. Osajda, Warszawa 2013, s. 1438 i n.; T. Wiśniewski, [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, wyd. 10, Warszawa 2011, s. 468 i n.; P. Nazaruk, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, Warszawa 2013, s. 1170 i n.; K. Wiśniewska, *Zalety i wady leasingu*, „Contemporary Economic Electronic Scientific Journal” 2012, vol. 3, issue 4, s. 27–34.

¹⁰ Na mocy ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2000 r., nr 74, poz. 857), która weszła w życie 9 grudnia 2000.

¹¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1061).

¹² Przedmiotem leasingu może być nie tylko rzecz w rozumieniu art. 45 k.c. (ruchoma i nieruchoma), ale także – co jednak nie jest objęte powszechną zgodą – przedsiębiorstwo (art. 55¹ k.c.), prawo, itp. J. Poczobut, *op. cit.*, s. 252. Odnosząc się do prawa jako przedmiotu leasingu, może nim być np. prawo własności przemysłowej. Wątek ten nie ma znaczenia z punktu widzenia przedmiotu tego opracowania.

Za korzystanie z cudzej rzeczy korzystający płaci finansującemu w ratach z góry ustalone wynagrodzenie. Wynagrodzenie to ma ścisły związek z ceną nabycia przedmiotu leasingu przez finansującego. Po zakończeniu okresu leasingowego możliwe jest nabycie własności tej rzeczy przez korzystającego¹³. Opcja nabycia przedmiotu leasingu ma swoje źródło w treści umowy leasingu (opcja wynikająca z *lex contractus*). Jest to klauzula typowa i w zasadzie powszechna, jeżeli wartość przedmiotu leasingu „amortyzuje” się u jednego korzystającego. Co do zasady, dla realizacji opcji wykupu przez korzystającego niezbędne jest spełnienie tzw. świadczenia dodatkowego. W z góry określonym czasie trwania leasingu dokonuje się zwrotu finansującemu wydatku na nabycie rzeczy i zapłaty wynagrodzenia za zaangażowanie jego kapitału. Inne modele umowy leasingu nie są przedmiotem analizy w tym opracowaniu.

Finansujący co do zasady nabywa rzecz u osoby trzeciej celem jej przekazania do używania korzystającemu (finansujący może być też wytwórcą przedmiotu leasingu; wówczas cena nabycia zostaje zastąpiona przez koszty wytworzenia). Co istotne, finansujący sam nie zamierza korzystać z rzeczy, niemniej przez czas trwania umowy leasingu zachowuje względem niej prawo jej własności. Koszt nabycia rzeczy zwraca się finansującemu stopniowo w miarę otrzymywania płatności w ratach. W konsekwencji finansujący oczekuje od korzystającego wyższego wynagrodzenia niż nominalny koszt nabycia rzeczy: finansującemu należy m.in. pokryć koszt zainwestowanego pieniądza. W tym kontekście umowa leasingu spełnia istotną funkcję kredytową¹⁴. Ów gospodarczy cel umowy leasingu ma istotne znaczenie z punktu widzenia dalszych rozważań co do roszczeń finansującego z tytułu ustania niewykonanej przez korzystającego (z różnych przyczyn) umowy leasingu.

¹³ J. Poczobut, *op. cit.*, s. 254. M. Orlicki, *Wykup leasingowanego pojazdu przez korzystającego, który zawarł umowę ubezpieczenia OC*, „Prawo Asekuracyjne” 2021, nr 3, s. 3–5.

¹⁴ J. Poczobut, *op. cit.*, s. 255; A. Mikulska, *Leasing alternatywną formą finansowania inwestycji: analiza polskiego rynku leasingu*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2008, nr 6, s. 209–220; A. Walas, *Wybór umowy leasingu przy zakupie samochodu osobowego na potrzeby działalności*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Rachunkowość a Controlling” 2011, nr 181, s. 596–606.

Dokonując pewnego uproszczenia, można wskazać, że standardowe obowiązki finansującego¹⁵ obejmują m.in. nabycie konkretnej rzeczy od osoby trzeciej, następnie wydanie tej rzeczy korzystającemu, znoszenie (tzw. *pati*) używania rzeczy przez korzystającego, odbiór rzeczy po zakończeniu leasingu w przypadku niewykorzystania przez korzystającego opcji wykupu rzeczy. Z kolei do obowiązków korzystającego¹⁶ zaliczyć należy: odbiór rzeczy, zapłatę w ratach wynagrodzenia pieniężnego, prawidłowe korzystanie z cudzej rzeczy i jej utrzymywanie, zwrot rzeczy po zakończeniu umowy leasingu, o ile korzystający nie stosuje opcji wykupu rzeczy.

Jako składniki wynagrodzenia finansującego wymienia się: wartość kredytu rzeczowego, jaki korzystający zaciągnął u finansującego, a także „odsetki, prowizję, premię za ponoszenie zwiększonego ryzyka transakcji oraz pozostałe koszty finansującego, na które składają się m.in. koszty refinansowania leasingu w postaci zaciągniętego przez niego kredytu”¹⁷.

Umowa leasingu w praktyce występuje w różnych odmianach¹⁸. Umowa może zostać zawarta na czas odpowiadający przydatności rzeczy do użytku, co dotyczy omawianego w niniejszym opracowaniu wariantu. Istnieje również możliwość korzystania z danej rzeczy – celem amortyzowania kosztów jej nabycia – przez więcej niż jedną osobę.

¹⁵ Zob. np. J. Poczobut, *op. cit.*, s. 254–255; M. Liberadzki, *Uprawnienia leasingobiorcy z rękami za wady fizyczne przedmiotu leasingu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług. Finanse – Teoria i Praktyka. Finanse Przedsiębiorstw” 2009, nr 39, s. 242–246.

¹⁶ J. Poczobut, *op. cit.*, s. 268–269.

¹⁷ *Ibidem*, s. 269; A. Łakomiak, *Koszty usług leasingowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2019, nr 8, s. 13–22.

¹⁸ Zob. np. W. Dubis, *op. cit.*, s. 1200; A. Dąbkowski, *Innowacje w leasingu – leasing tenencyjny, zwrotny, norweski i lombardowy*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula” 2013, nr 37, s. 39–52; J. Gierusz, K. Gierusz, *Leasing operacyjny i finansowy – nowe podejście*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2011, nr 41, s. 87–94; T. Cicirko, *Reklasyfikacja umów leasingowych – aspekty finansowo-księgowo-*, „Prace Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Katowicach” 2002, nr 3, s. 45–57.

Negatywne dla korzystającego cywilnoprawne skutki utraty przedmiotu leasingu

Co istotne, z punktu widzenia przestępstwa tzw. sprzeniewierzenia, w płaszczyźnie cywilistycznej ekonomiczne ryzyko utraty przedmiotu leasingu obciąża korzystającego. Jeżeli umowa leasingu wygasła z uwagi na utratę¹⁹ przedmiotu leasingu, za którą finansujący nie ponosi odpowiedzialności²⁰, finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody (art. 709⁵ § 3 k.c.). Przez „wszystkie przewidziane raty” należy – co do zasady – rozumieć także ewentualną ratę końcową, będącą przesłanką nabycia prawa własności przedmiotu leasingu, chyba że strony w umowie wyraźnie postanowią inaczej. Zawarcie umowy leasingu rodzi po stronie korzystającego zobowiązanie do zapłaty przynajmniej równowartości przedmiotu leasingu. Owo zobowiązanie ma być wykonywane w ratach. Utrata przedmiotu leasingu rodzi po stronie korzystającego zobowiązanie do natychmiastowej zapłaty pozostałych rat.

Zobowiązanie do zapłaty przynajmniej równowartości przedmiotu leasingu nie jest zależne od rzeczywistego czasu trwania umowy leasingu po jej zawarciu, gdyż zgodnie z przepisem art. 709⁵ § 1 k.c., jeżeli po wydaniu rzeczy korzystającemu zostaje ona utracona z powodu okoliczności, za które finansujący nie

¹⁹ Przez utratę należałoby rozumieć także zniszczenie rzeczy w stopniu uniemożliwiającym dalsze korzystanie z tej rzeczy w sposób zgodny z jej przeznaczeniem. Por. J. Poczobut, *op. cit.*, s. 273; A. Nowacki, *op. cit.*, s. 1423; P. Nazaruk, *op. cit.*, s. 1170; M. Pazdan, *op. cit.*, s. 461. Pazdan wypowiada się za szerokim rozumieniem pojęcia „utrata rzeczy”. Zob. też: M. Łysakowski, *Przedterminowe rozwiązanie umowy leasingu – sytuacja leasingobiorcy*, „Magazyn Autostrady” 2015, nr 7, s. 48–49.

²⁰ Jeżeli utrata przedmiotu leasingu nastąpiłaby na skutek okoliczności, za które odpowiada finansujący, wówczas nie ma on roszczenia o zapłatę rat leasingowych, ale sam odpowiada odszkodowawczo względem korzystającego. Tak trafnie: M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 461.

ponosi odpowiedzialności, wówczas umowa leasingu wygasa. Dotyczy to zatem przypadku, w którym albo rzecz zostaje utraczona na skutek okoliczności za które ponosi odpowiedzialność korzystający, albo utrata rzeczy jest następstwem zachowania osoby trzeciej, albo utrata rzeczy jest następstwem zdarzeń nie będących zachowaniem ludzi, np. działań sił przyrody. W istocie rzeczy korzystający ponosi konsekwencje za swoisty *casus mixtus*. Stosowanie normy art. 709⁵ § 3 k.c. wyłącza jedynie utratę rzeczy z przyczyn, za które odpowiada sam finansujący. Przepis art. 709⁵ § 3 k.c. przenosi ryzyko utraty rzeczy stanowiącej przedmiot leasingu w całości na korzystającego²¹.

W literaturze na ogół uważa się, że taka konstrukcja jest prawidłowa, skoro w umowie leasingu istotną rolę odgrywają elementy kredytu, a samo ryzyko utraty rzeczy podlega ubezpieczeniu²² (oczywiście w niektórych sytuacjach zakład ubezpieczeń może odmówić wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego). W konkluzji podkreślić należy, że nawet przypadkowa utrata przedmiotu leasingu, bez względu na to, czy korzystający czynił z rzeczy użytek zgodny czy sprzeczny z umową, obarcza korzystającego obowiązkiem zadośćuczynienia roszczeniu finansującego o zapłatę wszystkich rat pomniejszonych o wartość uzyskanych przez finansującego korzyści. Utrata przedmiotu leasingu z przyczyny innej niż obciążająca finansującego rodzi negatywne konsekwencje majątkowe po stronie korzystającego. Innymi słowy, finalnie utrata przedmiotu leasingu „uderza” nie tyle w finansującego, ale w korzystającego, który w układzie relacji cywilistycznych ponosi ciężar ekonomiczny zdarzenia. Podmiotem finalnie ponoszącym ekonomiczny koszt utraty przedmiotu leasingu nie jest finansujący, jeżeli finansujący ma roszczenie o zapłatę wszystkich pozostałych rat leasingowych względem korzystającego. Powstaje zatem wątpliwość, czy można sprzeniewierzyć rzecz, za którą sprzeniewierający jest zobowiązany przynajmniej w całości zapłacić.

²¹ W. Dubis, *op. cit.*, s. 1205; M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 461.

²² Zob. np. *ibidem*.

Wynagrodzenie finansującego jako świadczenie jednorazowe płatne w ratach

W przypadku utraty przedmiotu leasingu na korzystającym spoczywa obowiązek zapłaty na rzecz finansującego wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat leasingowych. W piśmiennictwie trafnie wyciągnięto wniosek, że jest to konsekwencja założenia, że wynagrodzenie finansującego jest przecież świadczeniem jednorazowym korzystającego, ale płatnym w ratach²³.

W podsumowaniu podkreślić należy, że obowiązek zapłaty wynagrodzenia finansującemu nie jest świadczeniem okresowym. Utrata przedmiotu leasingu w trakcie trwania umowy leasingu jedynie przyspiesza wymagalność zapłaty na rzecz finansującego całości świadczenia jednorazowego.

Brak dzierżenia rzeczy przez jej właściciela w czasie trwania umowy leasingu

W kontekście art. 284 k.k. podkreślić należy, że istotą leasingu jest brak fizycznego władztwa nad rzeczą właściciela rzeczy (finansującego) w czasie trwania umowy leasingu. Interes właściciela rzeczy (finansującego) zaspokaja nie tyle władztwo nad rzeczą, ale uiszczanie przez leasingobiorcę opłat stanowiących równowartość ceny nabycia przedmiotu leasingu i ustaloną w umowie marżę leasingodawcy. W ramach umowy leasingu dopuszczalne jest, że korzystający udostępni przedmiot leasingu do faktycznego korzystania innej osobie lub osobom, np. na podstawie umowy najmu, dzierżawy, użyczenia²⁴. Zatem okoliczność, że w wyniku utraty przedmiotu leasingu jej właściciel nie będzie jej dzierżył nie stanowi sama w sobie uszczerbku.

²³ W. Dubis, *op. cit.*, s. 1206.

²⁴ Wielu przedsiębiorców na takiej konstrukcji opiera model biznesowy swojej działalności gospodarczej, np. krótko- i długoterminowy wynajem samochodów pozyskanych dzięki zawartym umowom leasingu. Co do szczegółów: zgodnie z art. 709¹² § 1 k.c. bez zgody finansującego korzystający nie może oddać rzeczy do używania osobie trzeciej. Wymagana jest zatem odpowiednia treść *lex contractus*. Podobna konstrukcja przewidziana została w art. 698 k.c. Por. także art. 668 k.c.

Różnica między leasingiem a innymi stosunkami prawnymi w płaszczyźnie sprzeniewierzenia

Do znamion sprzeniewierzenia należy przywłaszczenie powierzonej rzeczy, zatem ma znaczenie okoliczność, czy na podstawie danego stosunku prawnego („powierzenia”) z jego natury: (a) może dojść do nabycia prawa własności rzeczy przez osobę, której rzecz powierzono, (b) osoba, której rzecz powierzono jest obowiązana zapłacić jej właścicielowi równowartość tej rzeczy.

Można posłużyć się następującym przykładem: jeżeli najpierw została zawarta umowa zobowiązująca do przeniesienia własności rzeczy, a następnie została zawarta i wykonana umowa rozporządzająca, to pomiędzy jedną a drugą umową trudno byłoby doszukiwać się sprzeniewierzenia przez osobę cywilnie zobowiązaną do nabycia własności rzeczy. Innymi słowy, może być istotne, czy dany stosunek prawny jest zaprogramowany na nabycie własności.

W przypadku leasingu korzystającemu, co do zasady (gdź opcja nabycia przedmiotu leasingu mająca swoje źródło w *lex contractus* jest typowa w praktyce), przysługuje ekspektatywa nabycia przedmiotu leasingu. Umowa leasingu, w przypadku realizacji kontraktowej opcji wykupu przedmiotu leasingu, jest dla korzystającego stadium przedwłasnościowym. Obowiązek zapłaty wynagrodzenia dla finansującego jest świadczeniem jednorazowym (tyle że rozłożonym na raty). Ciężar ekonomiczny utraty rzeczy finalnie obciąża korzystającego (wskazane ryzyko może być jednak przedmiotem ubezpieczenia), co pozwala na wyraźne odróżnienie tego stosunku prawnego od innych relacji cywilnoprawnych (wynikających z umów nazwanych i umów nienazwanych), które mogą mieć znaczenie z punktu widzenia przestępstwa sprzeniewierzenia. Wymienić należy tytułem przykładu umowę najmu, umowę dzierżawy, umowę użyczenia, umowę przewozu²⁵, umowę składu, umowę przechowania, umowę o testowanie rzeczy, umowę

²⁵ Chodzi tu rzecz jasna o umowę przewozu rzeczy. Niemniej w przypadku przewozu osób typową sytuacją jest powierzenie przewoźnikowi bagażu (art. 777 § 2 k.c.) lub osobisty przewóz bagażu przez podróżnego (art. 777 § 1 k.c.). Bagaż podróżnego może stanowić rzecz, o której mowa w art. 284 § 2 k.c.

stróżowania (pilnowania) rzeczy²⁶, umowę sejfową²⁷, władztwo prekaryjne itp. W żadnym z ww. stosunków prawnych: (a) nie jest „zaprogramowane” nabycie prawa własności rzeczy powierzonej; (b) utrata rzeczy powierzonej, z innych przyczyn niż dotyczące jej właściciela, co do zasady nie skutkuje obowiązkiem pokrycia jej wartości przez korzystającego²⁸.

Z ekonomicznego punktu widzenia odpowiednikiem leasingu, w ramach którego realizowana jest opcja wykupu przedmiotu leasingu, jest kredyt bankowy na sfinansowanie zakupu określonego dobra. W obu wypadkach: (a) wykonywana jest usługa finansowa polegająca na sfinansowaniu zakupu określonego dobra;

²⁶ Chodzi tu np. o rzecz wniesioną do hotelu powierzoną utrzymującemu zarobkowo hotel lub podobny zakład lub osobie u niego zatrudnionej albo umieszczonej w miejscu przez nich wskazanym lub na ten cel przeznaczonym, o której mowa w art. 846 § 2 k.c.; rzecz wniesioną do zakładu kąpielowego (art. 852 k.c.); rzecz pozostawioną w szatni restauracji, instytucji powszechnie dostępnej itp.

²⁷ Umowa o udostępnieniu skrytek sejfowych wskazana jest choćby w art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe.

²⁸ Oczywiście zawiniona przez kontrahenta utrata rzeczy powierzonej w ramach stosunku cywilnoprawnego zawsze rodzi odpowiedzialność z tytułu wyrządzonej szkody. Niemniej w myśl art. 709⁵ § 1 k.c. chodzi o sytuację odpowiedzialności korzystającego, w której „po wydaniu korzystającemu rzecz została utracona z powodu okoliczności, za które finansujący nie ponosi odpowiedzialności”. W przypadku umowy leasingu chodzi zatem o każdy przypadek utraty rzeczy, choćby całkowicie niezależny od korzystającego: np. działanie siły wyższej, działanie osób trzecich. To zatem rozwiązanie dalej idące niż w art. 65 ust. 2 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1262) w odniesieniu do odpowiedzialności przewoźnika za utratę przesyłki; w art. 17 Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) i Protokołu podpisania, sporządzonych w Genewie 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r., nr 49, poz. 238) w odniesieniu do odpowiedzialności przewoźnika za utratę przesyłki, w art. 855 § 1 k.c. w odniesieniu do odpowiedzialności przedsiębiorcy składowego w odniesieniu do rzeczy przyjętych na skład. Z kolei przechowawca odpowiada za *casus mixtus* dopiero wówczas, gdy dopuści się bezprawia kontraktowego. Zgodnie z art. 841 k.c., jeżeli przechowawca, bez zgody składającego i bez koniecznej potrzeby, używa rzeczy albo zmienia miejsce lub sposób jej przechowywania, albo jeżeli oddaje rzecz na przechowanie innej osobie, jest on odpowiedzialny także za przypadkową utratę lub uszkodzenie rzeczy, które by w przeciwnym razie nie nastąpiło.

(b) finansujący uzyskuje wynagrodzenie za zaangażowanie własnego kapitału na zakup określonego dobra; (c) po zakończeniu relacji kontraktowej właścicielem rzeczy staje się korzystający (w przypadku umowy kredytu bankowego, może ona być zabezpieczona przewłaszczeniem na zabezpieczenie, a zatem w czasie trwania relacji kontraktowej właścicielem rzeczy może być bank). Odnosząc to do kwestii sprzeniewierzenia: ten sam cel ekonomiczny (korzystanie z rzeczy i nabycie jej własności), można osiągnąć przez kredyt bankowy i przez umowę leasingu²⁹. Z kolei nie ulega wątpliwości, że utrata rzeczy przez kredytobiorcę – właściciela rzeczy, której nabycie sfinansował bank, nie wypełnia znamion sprzeniewierzenia.

Kwestia rozliczeń korzyści finansującego w przypadku utraty przedmiotu leasingu

Co ważne, z punktu widzenia znamion przestępstwa sprzeniewierzenia w przypadku utraty przedmiotu leasingu ekonomiczny ciężar utraty przedmiotu leasingu obciąża korzystającego. Ustawodawca dąży do utrzymania stanu równowagi interesów ekonomicznych stron umowy leasingu, przy założeniu wyjściowym, iż finansujący powinien odzyskać wszystkie zaangażowane w zakup rzeczy środki pieniężne, jak również tzw. marżę. W judykaturze wyrażono pogląd, że „korzyść” dla finansującego i „uszczerbek” w majątku finansującego powinny stanowić następstwo tego samego zdarzenia³⁰. Jak się uważa, nie jest konieczne, aby pomiędzy uzyskaniem korzyści przez finansującego a zdarzeniem wywołującym szkodę zachodził adekwatny związek przyczynowy. „Wystarcza aby zdarzenie powodujące szkodę stanowiło *conditio sine qua non* uzyskania korzyści”³¹.

²⁹ W. Tuzimek, S. Ziółek, *Uregulowania prawne umowy leasingu*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2021, z. 2, s. 79.

³⁰ Wyrok SN z dnia 9 września 2010 r., I CSK 641/09, niepubl.; postanowienie SN z dnia 25 lipca 2024 r., I CSK 3667/23, niepubl.

³¹ Cyt. wyrok SN, I CSK 641/09, niepubl. Podobnie: wyrok SA w Warszawie z dnia 13 grudnia 2012 r., VI ACa 976/12, niepubl.

Konstrukcja zaliczenia pewnych korzyści ma na celu zrównoważenie obowiązku korzystającego do zapłaty całego wynagrodzenia z umowy leasingu na rzecz finansującego³².

W związku z tym, że wynagrodzenie finansującego płacone jest w ratach, to uzyskanie przez finansującego środków pieniężnych wcześniej, niż zakładano, przy zawieraniu umowy leasingu jest niewątpliwie sytuacją korzystną z punktu widzenia finansującego. Ta korzyść ma charakter uniwersalny. Niezapłacone raty ulegają pomniejszeniu – jak to ujął Sąd Apelacyjny w Warszawie – „o części przyszłych rat, obejmujące odsetki, stanowiące koszt »kredytu rzeczowego« zaciągniętego przez korzystającego u finansującego”³³. W orzecznictwie i piśmiennictwie przyjmuje się, że umowa leasingu pełni funkcję kredytu³⁴. W konsekwencji „poszczególne raty, które korzystający obowiązany jest uiszczać obejmują – obok spłaty równowartości ceny nabycia rzeczy – jeszcze m.in. odsetki stanowiące koszt kredytu rzeczowego zaciągniętego przez korzystającego u finansującego”³⁵. Chodzi tu o koszt pieniądza w czasie, przy czym ów koszt powinien zostać ustalony na podstawie „aktualnego kosztu pieniądza, a nie kosztu pieniądza, który stanowił podstawę kalkulacji rat wynagrodzenia pieniężnego przy zawieraniu umowy leasingu”³⁶. Orzecznictwo sądowe opowiada się w zasadzie za szerokim ujmowaniem korzyści finansującego³⁷.

W orzecznictwie wskazuje się na następujące przykłady korzyści dla finansującego, niemniej w przypadku fizycznej utraty przedmiotu leasingu korzyści po stronie finansującego, takie jak wymienione poniżej, nie wchodzą w grę: po pierwsze, zawarcie nowej umowy

³² Wyrok SN z dnia 26 listopada 2021 r., IV CSKP 162/21.

³³ Tak: wyrok SA w Warszawie z dnia 7 grudnia 2012 r., VI ACa 905/12, niepubl. Zob. też: cyt. wyrok SN, I CSK 641/09.

³⁴ Cyt. wyrok SN, I CSK 641/09.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ A. Nowacki, *op. cit.*, s. 1423.

³⁷ Na gruncie art. 709¹⁵ k.c.: wyrok SN z dnia 14 lipca 2010 r., V CSK 4/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 29. Zob. też: wyrok SN z dnia 25 listopada 2022 r., II CSKP 169/22, niepubl.

leasingu³⁸, po drugie, sprzedaż przedmiotu leasingu³⁹. Przy czym w takim przypadku do rozliczenia wartości powinna być przyjęta jego wartość netto bez podatku VAT⁴⁰. W jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy przyjął, że wartość odzyskanego przedmiotu powinna być ustalana „na zasadach, na jakich określa się wartość dóbr przy ustalaniu odpowiedzialności odszkodowawczej”⁴¹.

Wątpliwość co do „przywłaszczenia” w przypadku spłaty przez leasingobiorcę ekwiwalentu za utraconą rzecz

Dobrem chronionym w przypadku przywłaszczenia (utruty) cudzej rzeczy są prawa majątkowe właściciela rzeczy. Niemniej finansujący nie zaspokaja swego interesu przez rzeczywiste władztwo nad rzeczą (którą odpowiednio wcześniej nabywa od osoby trzeciej w celu udostępnienia jej do korzystania przez leasingobiorcę). Finansujący wyraża swój interes w otrzymaniu od korzystającego ekwiwalentu pieniężnego za rzecz będącą jego własnością. Korzystający co do zasady ma ekspektatywę nabycia własności przedmiotu leasingu (jak wspomniano opcja wykupu wynika z *lex contractus*, a klauzula ta jest powszechnie stosowana). Jeżeli korzystający po utracie rzeczy zapłaci finansującemu pełny ekwiwalent za utraconą rzecz, jak również równowartość wynagrodzenia za zaangażowanie swoich środków pieniężnych w realizację umowy leasingu, to finansujący nie ponosi uszczerbku (szkody majątkowej).

Przywłaszczenie uznawane jest za przestępstwo materialne (skutkowe), a jego skutek określany jest jako utrata rzeczy na szkodę właściciela⁴². Czyli innymi słowy – przywłaszczenie to przestępstwo skutkowe, a jego skutek wyraża się w ekonomicznym uszczerbku

³⁸ Cyt. wyrok SN, V CSK 4/10; wyrok SN z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 552/16, niepubl. Odmiennie: cyt. wyrok SN, I CSK 641/09.

³⁹ Cyt. wyrok SA w Warszawie, VI ACa 905/12; wyrok SN z dnia 26 października 2011 r., I CSK 715/10, niepubl.; postanowienie SN z dnia 15 listopada 2019 r., V CSK 310/19, niepubl.

⁴⁰ Cyt. wyrok SA w Warszawie, VI ACa 905/12; cyt. wyrok SN, I CSK 715/10.

⁴¹ Cyt. wyrok SN, I CSK 641/09. Podobnie: cyt. wyrok SA w Warszawie, VI ACa 976/12.

⁴² Cyt. postanowienie SN, III KK 78/23.

(szkodzie majątkowej) po stronie właściciela rzeczy. Jeżeli zatem nie ma uszczerbku ekonomicznego (szkody majątkowej) po stronie właściciela rzeczy, z powodu zapłaty ekwiwalentu przez korzystającego, to trudno twierdzić, że doszło do przywłaszczenia. Zwrot „przywłaszczenie” (pozbawienie własności) immanentnie oznacza, że w związku ze zdarzeniem dochodzi do uszczerbku (szkody majątkowej) po stronie właściciela rzeczy.

Korzystający co do zasady ma ekspektatywę (potencjalną możliwość) nabycia własności przedmiotu leasingu (po spełnieniu określonych w umowie dodatkowych warunków, np. po dokonaniu wpłaty końcowej). W orzecznictwie sądowym wskazano, że „powierzenie to przeniesienie władztwa nad rzeczą na inną niż właściciel osobę, powiązane z ustaleniem określonego postępowania z rzeczą przez osobę ją uzyskującą i połączone z zastrzeżeniem konieczności jej zwrotu w przyszłości”⁴³. Tymczasem wobec tytułu do nabycia własności rzeczy przez korzystającego (leasingobiorcę) wykonującego swoje zobowiązanie pieniężne nie jest tak, że rzecz będzie podlegała zwrotowi. Jeżeli na korzystającego nałożono obowiązek spłaty wszystkich rat leasingowych, jak również tzw. wartości końcowej, to z chwilą dokonania ostatniej płatności korzystający stanie się właścicielem przedmiotu leasingu, a zatem odpadnie obowiązek zwrotu rzeczy finansującemu. Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń trafnie wskazał, że

warunkiem przypisania sprawcy odpowiedzialności karnej za występki sprzeniewierzenia rzeczy ruchomej jest to, by szkoda w majątku właściciela wynikająca z zachowania sprawcy, w jego zamierzeniu miała nieodwracalny charakter. Widocznym przejawem takiego nastawienia sprawcy może być sprzedaż lub darowanie rzeczy innej osobie, przeobrażenie rzeczy, zaprzeczenie jej posiadania, jak też zerwanie przez osobę posiadającą rzecz kontaktu z jej właścicielem i uniemożliwienie mu bądź znaczne utrudnienie nawiązania kontaktu (np. zmiana miejsca pobytu bez podania adresu)⁴⁴.

Można zatem dokonać następującego podsumowania. Pojawia się uzasadniona wątpliwość, czy „przywłaszczenie” ma miejsce

⁴³ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 27 lutego 2014 r., II AKa 15/14, niepubl.

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 30 listopada 2017 r., III KK 198/17, niepubl.

w sytuacji, w której utrata rzeczy nastąpiła z przyczyn innych niż dotyczące finansującego, a korzystający, w wykonaniu swojego zobowiązania cywilnego, dokonał na rzecz finansującego zapłaty odpowiedniego ekwiwalentu. Z istoty stosunku prawnego leasingu wynika, że w przypadku utraty rzeczy jej właściciel ma automatycznie tytuł do ekwiwalentu, a korzystający ma ekspektatywę nabycia własności rzeczy leasingowanej (ekspektatywa musi wynikać z treści konkretnej umowy).

Sprzeniewierzenie jako przestępstwo umyślne

Przywłaszczenie może być popełnione tylko umyślnie. Ma ono charakter przestępstwa kierunkowego, które jest znamienne celem. Wykluczone jest popełnienie tego przestępstwa z zamiarem wynikowym. Treść przywłaszczenia określana jest jako *animus rem sibi habendi*, czyli wola zachowania rzeczy lub prawa majątkowego dla siebie⁴⁵, włączenie rzeczy lub prawa majątkowego do swojego majątku, wola postąpienia z rzeczą jak z własną, choć formalnie jest to rzecz cudza. *Animus rem sibi habendi* w jednym z orzeczeń określono jako zamiar „zatrzymania tej rzeczy dla siebie albo dla innej osoby, bez żadnego ku temu tytułu i ekwiwalentu”⁴⁶.

Ekspektatywa prawa własności, która musi wynikać z konkretnej umowy leasingu, i świadomość obowiązku wydania leasingodawcy ekonomicznego ekwiwalentu rzeczy (w sytuacji, gdy majątek korzystającego na to pozwala) także na wypadek utraty rzeczy, stawiają pod znakiem zapytania kwestię przestępczego zamiaru sprawcy.

Podsumowanie

W niniejszym opracowaniu analizowany był jedynie wybrany przypadek związany z wykonywaniem umowy leasingu, polegający na utracie przez korzystającego powierzonego mu przedmiotu

⁴⁵ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 18.10. 2022 r., II AKa 3/22, niepubl.

⁴⁶ *Ibidem*. Fraza: „zamiar zatrzymania [...] dla siebie albo innej osoby, bez żadnego tytułu prawnego lub ekwiwalentu” została powtórzona choćby w cyt. postanowieniu SN, III KK 78/23, w wyroku SA we Wrocławiu z dnia 9 marca 2022 r., II AKa 308/21, niepubl.

leasingu i zapłaty ekwiwalentu. Umowa leasingu może przewidywać dla korzystającego ekspektatywę nabycia prawa własności rzeczy należącej do finansującego. Opcja nabycia własności rzeczy będącej przedmiotem leasingu wynika z *lex contractus*, a nie z ustawy. W przypadku skorzystania przez korzystającego z opcji wykupu przedmiotu leasingu okres wykonywania umowy leasingu jest swoistym stanem „przedwłasnościowym”. Z chwilą zawarcia tej umowy po stronie korzystającego powstaje obowiązek zapłaty świadczenia pieniężnego, płatnego w ratach, od którego nie uwalnia korzystającego utrata rzeczy, chyba że utrata rzeczy jest następstwem zachowania finansującego. Obowiązek zapłaty po stronie korzystającego, na wypadek utraty przedmiotu leasingu, obejmuje także opłatę końcową, która co do zasady jest kontraktowym warunkiem nabycia prawa własności rzeczy, która była przedmiotem leasingu.

Utrata rzeczy stanowiącej przedmiot leasingu skutkuje dla korzystającego konkretnymi, negatywnymi konsekwencjami ekonomicznymi, które przy analizie znamion przestępstwa sprzeniewierzenia należy uwzględnić. Nie można przywłaszczyć rzeczy, którą można było nabyć, jeżeli korzystający spłaca⁴⁷ całą wartość nabycia przedmiotu leasingu. Zatem przy analizie znamion przestępstwa przywłaszczenia, z uwagi na cywilistyczną konstrukcję umowy leasingu, nie można abstrahować od tego, czy po utracie przedmiotu leasingu korzystający, kosztem własnego majątku, zaspakaja interes ekonomiczny finansującego.

⁴⁷ Co do zasady spłata powinna być natychmiastowa i ten przypadek był przedmiotem analizy w niniejszym opracowaniu. Niemniej w praktyce możliwe jest zawarcie ugody cywilnej, ugody przed mediatorem, ugody przedsądowej, ugody sądowej, układu w postępowaniu restrukturyzacyjnym (wyjątkowo układu w postępowaniu upadłościowym) przewidujących karencję w spłacie i/lub spłatę ratalną. Co do zasady w wymienionych tu innych sytuacjach również dojdzie do zaspokojenia interesu ekonomicznego finansującego. Niemniej w przypadku ugody wymagany jest konsensus (byłego) finansującego i (byłego) korzystającego. Z kolei w przypadku układu, aby wszedł on w życie, nie jest wymagana zgoda (byłego) finansującego, ale zgoda odpowiedniej większości wierzycieli. Niemniej warunkiem *sine qua non* wejścia w życie układu jest jego zatwierdzenie przez sąd restrukturyzacyjny (sąd upadłościowy). Szersze omówienie tej problematyki przekracza jednak granice niniejszego opracowania.

Przeprowadzone rozważania nie uzasadniają sporządzenia wniosków *de lege ferenda*. Aktualny stan prawny wydaje się dostatecznie precyzyjny. Stosowanie i wykładnia art. 284 § 2 k.k. powinny jedynie uwzględniać specyfikę umowy leasingu i jej konkretną treść.

Bibliografia

Akty prawne

Polska

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1061).

Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. – Prawo przewozowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 1262).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 17).

Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2000 r., nr 74, poz. 857).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r., poz. 794).

Międzynarodowe

Konwencja o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR) i Protokół podpisania, sporządzone w Genewie 19 maja 1956 r. (Dz.U. z 1962 r., nr 49, poz. 238).

Unidroit Convention on International Financial Leasing (Ottawa, 28 May 1988), unidroit.org/instruments/leasing/convention [dostęp: 12.12.2024].

Orzecznictwo

Sąd Najwyższy

Wyrok SN z dnia 6 stycznia 1978 r., V KR 197/77, OSNPG 1978, z. 6, poz. 64.

Wyrok SN z dnia 14 lipca 2010 r., V CSK 4/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 29.

Wyrok SN z dnia 9 września 2010 r., I CSK 641/09, niepubl.

Wyrok SN z dnia 26 października 2011 r., I CSK 715/10, niepubl.

Wyrok SN z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 552/16, niepubl.

Wyrok SN z dnia 30 listopada 2017 r., III KK 198/17, niepubl.

Wyrok SN z dnia 26 listopada 2021 r., IV CSKP 162/21.

Wyrok SN z dnia 25 listopada 2022 r., II CSKP 169/22, niepubl.

Postanowienie SN z dnia 15 listopada 2019 r., V CSK 310/19, niepubl.

Postanowienie SN z dnia 5 maja 2023 r., III KK 78/23, niepubl.

Postanowienie SN z dnia 25 lipca 2024 r., I CSK 3667/23, niepubl.

Sądy apelacyjne

Wyrok SA w Warszawie z dnia 7 grudnia 2012 r., VI ACa 905/12, niepubl.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 13 grudnia 2012 r., VI ACa 976/12, niepubl.

Wyrok SA w Szczecinie z dnia 27 lutego 2014 r., II AKa 15/14, niepubl.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 7 lutego 2020 r., II AKa 615/19.

Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 9 marca 2022 r., II AKa 308/21, niepubl.

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 18 października 2022 r., II AKa 3/22, niepubl.

Literatura

Adamus R., *Roszczenia finansującego z tytułu niewykonanej przez korzystającą umowę leasingu*, [w:] *50 lat Kodeksu cywilnego. Perspektywy rekodyfikacji*, red. P. Stec, M. Załucki, Warszawa 2015, s. 265–286.

Borysiak W., *Umowy o korzystanie z rzeczy (perspektywa prawnoporównawcza)*, Warszawa 2016.

Brol J., *Umowa leasingu*, Warszawa 2002.

Cicirko T., *Reklasyfikacja umów leasingowych – aspekty finansowo-księgowo*, „Prace Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Katowicach” 2002, nr 3, s. 45–57.

Dąbkowski A., *Innowacje w leasingu – leasing tenencyjny, zwrotny, norweski i lombardowy*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula” 2013, nr 37, s. 39–52.

Dubis W., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, wyd. 4, Warszawa 2011.

Dworniak J., *Leasing i umowy o podobnym charakterze*, Warszawa 1998.

Gierusz J., Gierusz K., *Leasing operacyjny i finansowy – nowe podejście*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” 2011, nr 41, s. 87–94.

Gołda M., *Leasing. Zagadnienia prawne*, Warszawa 1999.

Jaworska-Wieloch A., *Prawnkarne problemy związane z umową leasingu na gruncie przestępstwa przywłaszczenia*, „Przeгляд Sądowy” 2008, nr 2, s. 68–81.

Katner W., *Umowa leasingu a odpowiedzialność odszkodowawcza*, [w:] *Studia z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Biruty Lewaszkiewicz-Petrykowskiej*, Łódź 1997.

Korpysz A., *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 listopada 2016 r. (II AKa 126/16, LEX nr 2171273)*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2019, vol. 28, nr 1, s. 195–206.

Kruczalak K., *Leasing*, Sopot 1999.

- Liberadzki M., *Uprawnienia leasingobiorcy z rękoma za wady fizyczne przedmiotu leasingu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług. Finanse – Teoria i Praktyka. Finanse Przedsiębiorstw” 2009, nr 39, s. 242–246.
- Łakomiak A., *Koszty usług leasingowych*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2019, nr 8, s. 13–22.
- Łysakowski M., *Przedterminowe rozwiązanie umowy leasingu – sytuacja leasingobiorcy*, „Magazyn Autostrady” 2015, nr 7, s. 48–49.
- Mikulska A., *Leasing alternatywną formą finansowania inwestycji: analiza polskiego rynku leasingu*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2008, nr 6, s. 209–220.
- Nazaruk P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, Warszawa 2013.
- Nowacki A., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, *Zobowiązania (art. 353–921¹⁶ KC)*, red. K. Osajda, Warszawa 2013.
- Orlicki M., *Wykup leasingowanego pojazdu przez korzystającego, który zawarł umowę ubezpieczenia OC*, „Prawo Asekuracyjne” 2021, nr 3, s. 3–5.
- Orłowski M., *Leasing – nowa forma obrotu maszynami i urządzeniami*, Warszawa 1972.
- Orzeł J., *Praktyczny wymiar strony podmiotowej jako znamienia czynu zabronionego z art. 284 kk w świetle orzecznictwa sądowego*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2015, R. 15, nr 1, s. 161–171.
- Pazdan M., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, *Art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, wyd. 7, Warszawa 2013.
- Pazdan M., *Kodeksowe unormowanie umowy leasingu*, „Rejent” 2002, nr 5.
- Poczobut J., [w:] *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, „System Prawa Prywatnego”, t. 8, Warszawa 2004.
- Radwański Z., *Leasing – nowy rodzaj umowy*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1973, nr 1.
- Tuzimek W., Ziótek S., *Uregulowania prawne umowy leasingu*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne” 2021, z. 2, s. 77–88.
- Walas A., *Wybór umowy leasingu przy zakupie samochodu osobowego na potrzeby działalności*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Rachunkowość a Controlling” 2011, nr 181, s. 596–606.
- Wiśniewska K., *Zalety i wady leasingu*, „Contemporary Economy Electronic Scientific Journal” 2012, vol. 3, issue 4, s. 27–34
- Wiśniewski T., [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, wyd. 10, Warszawa 2011.
- Włodyka S., Spyra M., [w:] *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, „System Prawa Handlowego”, t. 5b, wyd. 3, Warszawa 2011.

Streszczenie

Utrata przedmiotu leasingu z jednoczesną zapłatą ekwiwalentu a sprzeniewierzenie (art. 284 § 2 k.k.)

Niniejsze opracowanie poświęcone jest problematyce przestępstwa sprzeniewierzenia w sytuacji, gdy dochodzi do utraty rzeczy będącej przedmiotem leasingu. Analiza przepisu o odpowiedzialności karnej nie może abstrahować od istoty cywilistycznej umowy leasingu. Dotyczy to sytuacji, w której wartość nabycia przedmiotu leasingu rozliczana jest w ramach kontraktu z jednym korzystającym. Otóż w przypadku utraty przedmiotu leasingu, z przyczyn innych niż obciążające finansującego, umowa leasingu wygasa, a korzystający obowiązany jest do zapłaty wszystkich pozostałych rat leasingowych. Utrata przedmiotu leasingu uniemożliwia wówczas finansującemu rozliczenie korzyści, jakie mógłby osiągnąć sprzedając przedmiot leasingu, oddając go w nowy leasing. W niektórych sytuacjach zakład ubezpieczeń może odmówić wypłaty odszkodowania, a co za tym idzie, nie zostanie ono zarachowane na poczet zobowiązania korzystającego. Jeżeli w konsekwencji utraty przedmiotu leasingu korzystający wypełni swój obowiązek i zapłaci finansującemu równowartość wszystkich rat pozostałych do końca umowy, to pomimo utraty przedmiotu leasingu nie zostaje naruszony interes ekonomiczny finansującego. Zaznaczyć należy, że korzystający ma perspektywę nabycia własności przedmiotu leasingu, a finansujący nigdy nie jest zainteresowany fizycznym posiadaniem rzeczy, ale otrzymaniem równowartości za tą rzecz i zarobku w związku z finansowaniem jej zakupu. Według zaprezentowanego tu poglądu nie zachodzi odpowiedzialność karna korzystającego za sprzeniewierzenie.

Słowa kluczowe: przywłaszczenie, sprzeniewierzenie, leasing, utrata przedmiotu leasingu, wymagalność wszystkich rat leasingowych

Abstract

Loss of the leased item with simultaneous payment of the equivalent and embezzlement (Article 284 § 2 of the Penal Code)

This study is devoted to the issue of the crime of embezzlement in a situation where a leased item is lost. The analysis of the provision on criminal liability cannot disregard the essence of the civil leasing contract. This applies to a situation in which the value of the purchase of

the leased item is settled under a contract with one user. Well, in the event of loss of the leased item for reasons other than those attributable to the financing party, the leasing contract expires and the user is obliged to pay all remaining leasing installments. The loss of the leased item then prevents the financing party from settling the benefits that he could have achieved by selling the leased item and leasing it to a new lease. In some situations, the insurance company may refuse to pay compensation, and therefore it will not be included in the beneficiary's liability. If, as a consequence of the loss of the leased item, the user fulfills his obligation and pays the financing party the equivalent of all installments remaining until the end of the contract, despite the loss of the leased object, the economic interest of the financing party is not affected. It should be noted that the user has the prospect of acquiring ownership of the leased item, and the financing party is never interested in the physical possession of the item, but in receiving the equivalent for this item and earnings in connection with financing its purchase. According to the presented view, there is no criminal liability for embezzlement.

Key words: misappropriation, embezzlement, leasing, loss of the leased item, due date of all leasing installments